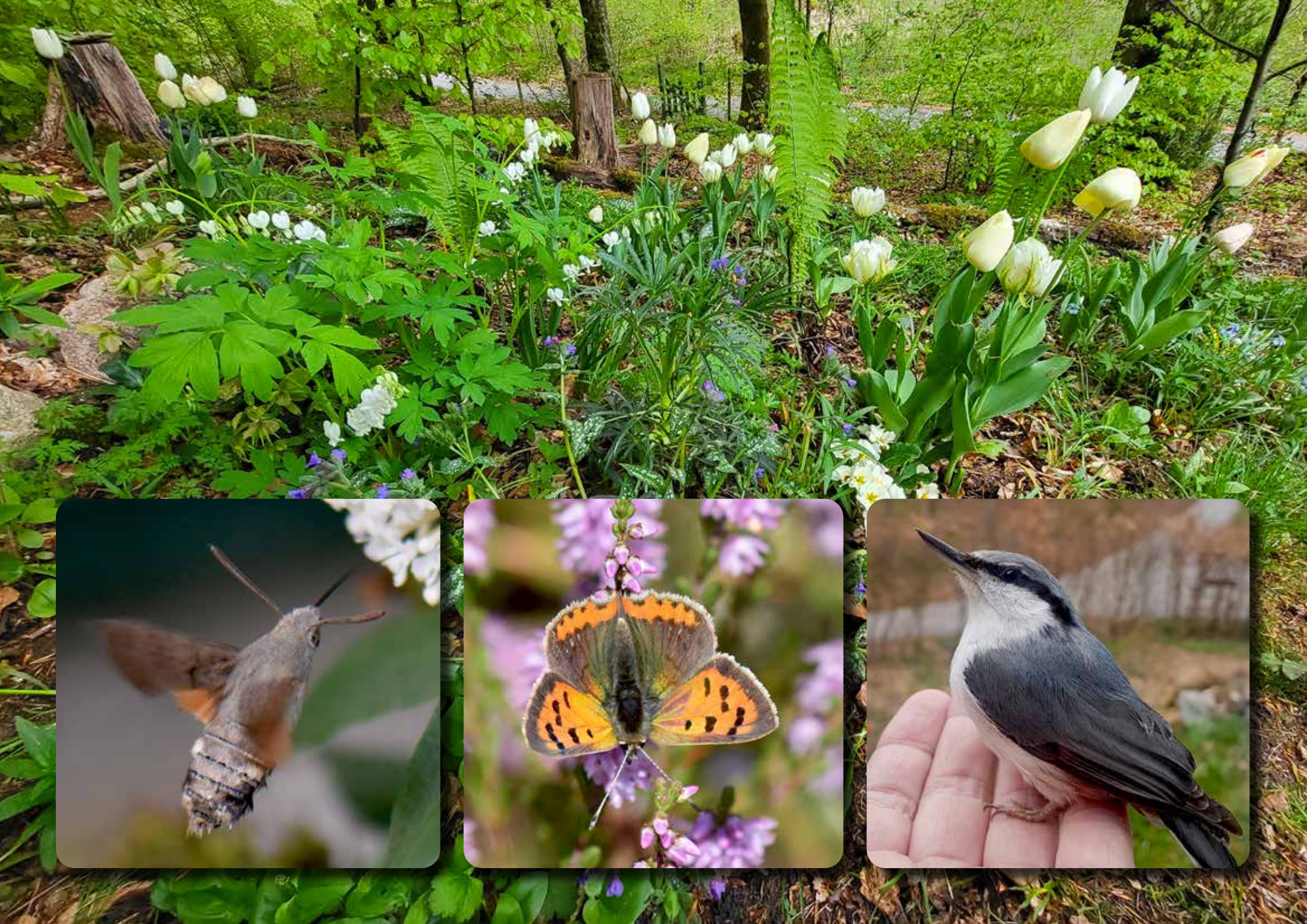

Trädgårdsdammar

Magnus Billqvist

Vad ska ni ha dammen till?
Detta är första frågan ni måste fundera på.

Vad ska ni ha dammen till?

Detta är första frågan ni måste fundera på.

- **Ska dammen innehålla fisk eller kräftor? Vill ni att ankor eller höns ska kunna vistas i eller vid dammen?**

Vad ska ni ha dammen till?

Detta är första frågan ni måste fundera på.

- **Ska dammen innehålla fisk eller kräftor? Vill ni att ankor eller höns ska kunna vistas i eller vid dammen?**
- **Vill ni ha en tämligen enkel och underhållsfri damm? Kanske en fontän eller ett vattenfall?**

Vad ska ni ha dammen till?

Detta är första frågan ni måste fundera på.

- **Ska dammen innehålla fisk eller kräftor? Vill ni att ankor eller höns ska kunna vistas i eller vid dammen?**
- **Vill ni ha en tämligen enkel och underhållsfri damm? Kanske en fontän eller ett vattenfall?**

Om svaret är ja på någon av dessa frågor inskränker ni på olika sätt antalet djur och växter ni kan ha eller vill gynna.

Underhållsfri men artfattig

Foto från flickr.

Jag vill ha mängder med blommande vatten- och strandväxter, pollinatörer, groddjur, trollsländor, besökande fåglar och drickande igelkottar.

Du kan börja i mindre skala!

Formpressade dammar

Foto: Annica Nettrup.

Foto: Annica Nettrup.

ledningskollen.se

Kolla innan du gräver

Ledningskollen är en gratis webbtjänst som du använder för att:

- få reda på var ledningar och annan infrastruktur finns
- skydda ledningar mot avgrävningar
- förenkla och samordna grävarbeten

Ledningskollen drivs av Post- och telestyrelsen (PTS) och finansieras av PTS, Svenska kraftnät och Trafikverket.

Ledningskollen för dig som...

...är professionell grävare eller
entreprenör >

...skall gräva på din tomt eller fastighet >

...är ledningsägare >

...är involverad i ditt byanät >

**Parkslide stopppade
min grävning i flera
år...**

April 2017

Storlek och djup

- Planera olika djup för ökad variation och djur samt urval av växter.

Storlek och djup

- Planera olika djup för ökad variation och djur samt urval av växter.
- Minst 60 cm på den djupaste punkten medan resten kan vara grundare.

Storlek och djup

- Planera olika djup för ökad variation och djur samt urval av växter.
- Minst 60 cm på den djupaste punkten medan resten kan vara grundare.
- Dammar större än 10 m² med ett varierat djup på 0–60 cm räcker väldigt långt för att ett varierat våtmarkssamhälle ska växa fram.

Hur gjorde då jag?

**Först i maj 2022 kom gräv-
ningen till slut igång...**

Efter att ha markerat dammens läge tog jag hjälp av vänner. Hyr en grävare för större dammar.

Maj 2022

Formen anas. Massorna kan användas för vallar och som bottensubstrat (inte för näringsrikt!). Ta bort sånt som skulle kunna skada duken. Planera för ett varierat djup.

8 m lång

4 m bred

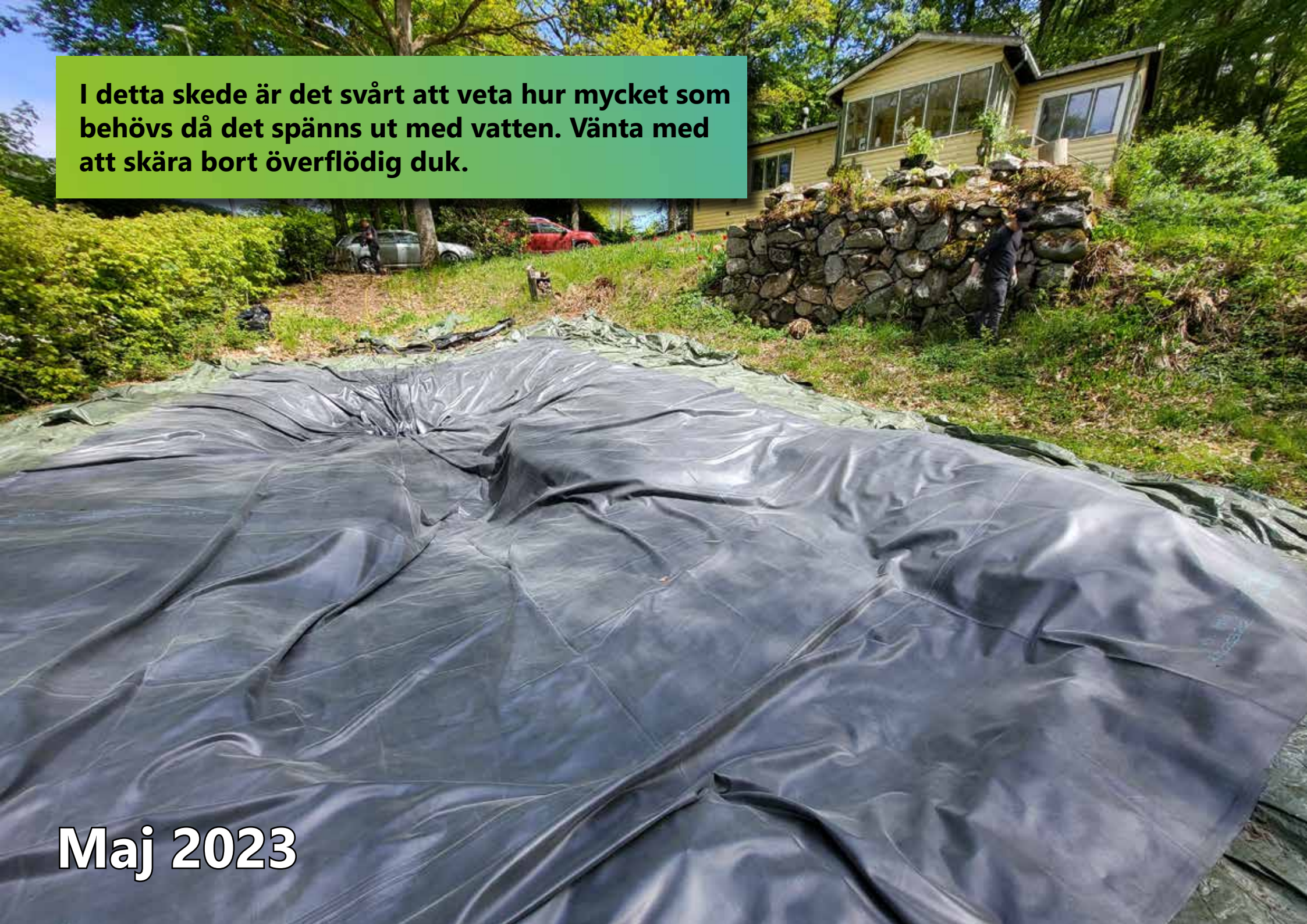
Maj 2022

**Använd gamla mattor, tidningar, sand, filtdukar etc
för att skydda dammduken.**

Maj 2023

I detta skede är det svårt att veta hur mycket som behövs då det spänns ut med vatten. Vänta med att skära bort överflödigt duk.

Maj 2023

Juni 2023

Forma dammen innan vatten fylls på. Här har sand börjat läggas ut samt de första stenarna. Bottenmaterialet ger plantor något att växa i, att gå på i dammen utan att skada duken och stabiliserar stenar.

Vid regn börjar det fyllas vare sig man är färdig eller inte. Plantor, trädstammar, strandpartier etc har påbörjats. Redan här dök de första trollsländorna upp och fåglar drack och badade.

Juli 2023

För att förhindra dålig vattenkvalitet prioriterades snabb tillsättning av syresättande växter.

hästsvans

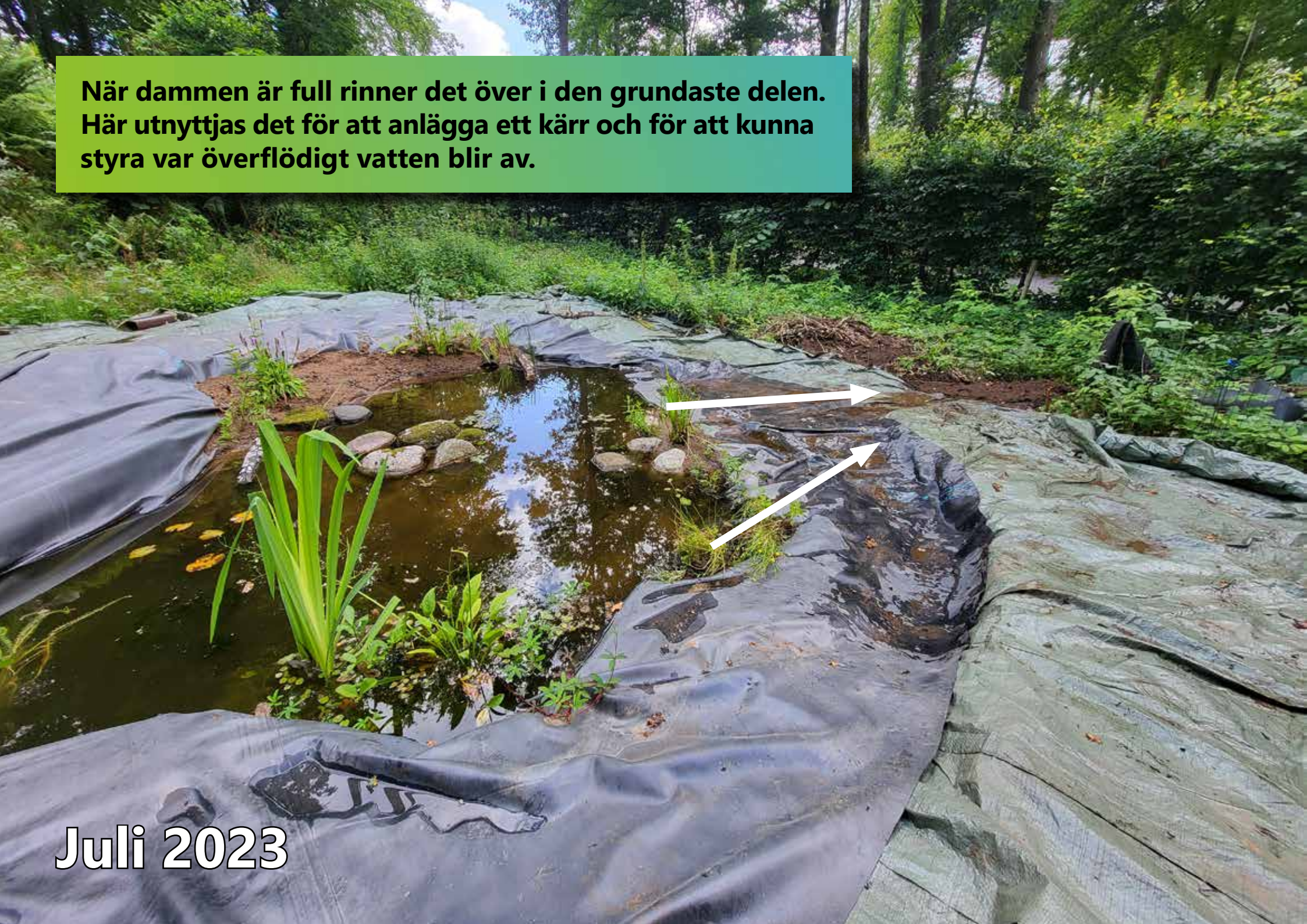
hornsärv

vattenaloe

dyblad

Juli 2023

**När dammen är full rinner det över i den grundaste delen.
Här utnyttjas det för att anlägga ett kärr och för att kunna
styra var överflödigt vatten blir av.**

Juli 2023

Kärrdelen grävs ut men en kant mot dammen behålls. I "sumpen" perforeras dammduken. Större stenar läggs ut för att gå på och mindre stenar för att dräneringshålen inte ska sättas igen.

Juli 2023

Kärret har planterats och täckts. Längs kanten har sand fyllts på, mer växter tillkommit och fröblandning med strandängsväxter såtts. Överflödig dammduk har bortskurits och kvarbliven dolts och förankrats.

Sep 2023

Första våren efter etableringen. Kabbelekor blommar för fullt och stjärnhyacinterna är på god väg. Utebliven nederbörd har börjat påverka vattenståndet.

7 maj 2024

A photograph of a garden pond. The pond is filled with water, reflecting the surrounding greenery. Several large, smooth, greyish-brown rocks are scattered along the left and bottom edges of the pond. Various plants are growing around and in the pond, including tall green grasses, pink flowers, and large green leaves. The water appears slightly murky with some green algae or moss floating on the surface.

26 maj 2024

**Under maj kom det nästan inget regn. Detta i kombi-
nation med kapilläreffekten sänkte nivån med minst
20 cm.**

A photograph of a garden pond in a residential area. The pond is irregularly shaped and lined with black plastic. It contains water, some lily pads, and several tall, thin reeds. The pond is surrounded by a grassy lawn. In the background, there are several houses with different roof styles and colors, including a dark grey house and a red brick house. A chain-link fence is visible on the left side of the image.

Samtidigt, 500 meter bort: ingen kapilläreffekt

Maj 2024

TOLAGO

INFRA

Produkt:

Vattenavledarslang

Art.nr:

31168

Format:

225 x 0,10 mm

M/rl:

25 meter

7340105001049

Juni 2024

Mindre än ett år efter att dammen började fyllas med vatten...

Juni 2024

A photograph of a garden scene. In the upper left, a white oval highlights a small pond or stream bed with rocks and some plants. To the right of the oval is a wooden bench. The foreground and middle ground are filled with lush green grass, tall reeds, and various flowers, including purple irises and pinkish-purple flowers. The background shows a stone wall and more greenery.

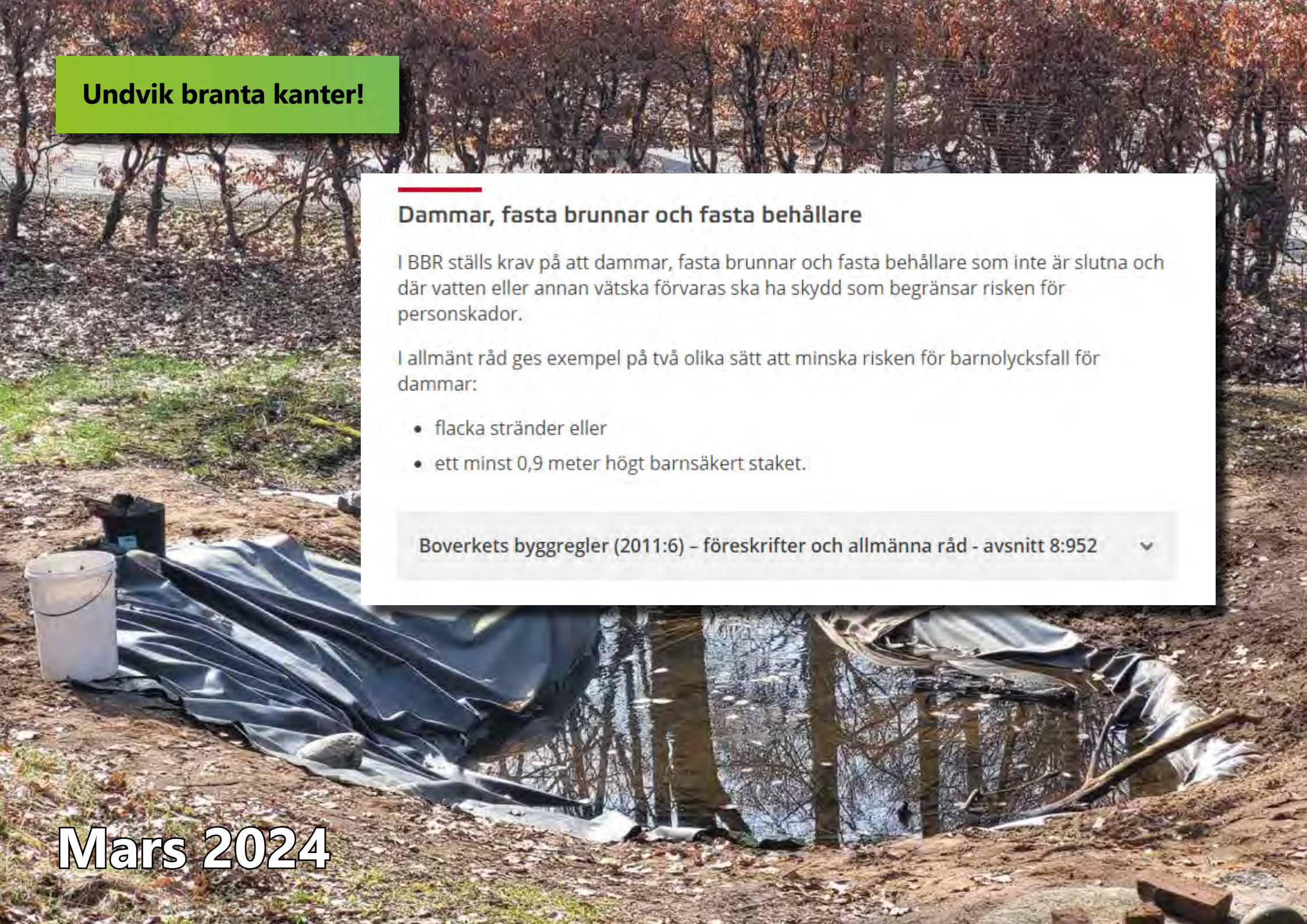
...men det var den lätta delen.

Juni 2024

Undvik branta kanter!

Mars 2024

Undvik branta kanter!

Dammar, fasta brunnar och fasta behållare

I BBR ställs krav på att dammar, fasta brunnar och fasta behållare som inte är slutna och där vatten eller annan vätska förvaras ska ha skydd som begränsar risken för personskador.

I allmänt råd ges exempel på två olika sätt att minska risken för barnolycksfall för dammar:

- flacka stränder eller
- ett minst 0,9 meter högt barnsäkert staket.

Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd - avsnitt 8:952

Mars 2024

Juni 2024

Juli 2024

Sep 2024

Elva arter trollsländor första året

Hur du skaffar dammväxter

Pratensis

Ängsfröer och ängsplantor

Blooträve

Getvåppling

Borstistel

Fackelblomster

Akernädd

Väddklint

pratensis.se

Örtpluggplantor till vattenmiljöer

Vi erbjuder en mängd olika örtpluggplantor som är våra fuktängs- och vattenväxter. Upptäck vårt sortiment av högsta kvalitet.

Alisma plantago-aquatica
Svalting

Svalting är en högväxt ört med små vita blommor i pyramidformad blomställning, blomstjälkarna sitter i kransar runt stälken. Arten trivs...

Angelica sylvestris Strätta

Strätta är en storväxt ört med vita till svagt rosa blommor samlade i flock. Naturligt växer strätta i fuktig mark...

Bolboschoenus maritimus
Havssäv

Havssäv är ett halvgräs och har upprätta gröna strån som kan bli mellan 30-110 cm höga. Havssäv trivs i salta...

Briza media Darrgräs

Darrgräs är ett dekorativt gräs som växer i lösa tuvor med ax som kan bli 20-50 cm höga. Småaxen är...

Butomus umbellatus L.
Blomvass

Blomvass är en dekorativ art med långa och spetsiga blad, den utgör ett vackert inslag i vattenväxtfloran. Blomstjälkarna sitter i...

vegtech.se

Caltha palustris Kabbleka

Cardamine pratensis
Ängsbräsma

Carex acuta Vasstarr

Carex elata Bunkestarr

Carex nigra Hundstarr

dammcenter.se

Kvalité för långvarig dammglädje

Solhaga

GARDEN

Blomster landet

VATTENVÄXTER

KLIPPA KRYKA 39⁹⁰

STOR BURK 59⁹⁰

PLANTAGEN

Strandmatta & Strandrulle

Vi erbjuder modeller med olika artsammansättningar av Färdig Strandmatta och Strandrulle som passar att anlägga i vattenprojekt där robusta lösningar krävs och ett färdigt resultat är viktigt.

Strandmatta S3

Vackert blommande arter som främjar biologisk mångfald och insekter, robusta arter för olika förhållande. Parkdammen, dagvattendammar, vattenrening, erosionsskydd.

Strandmatta S4

Matta med kraftigväxande arter. Lämplig för vattenrening i exempelvis dagvattendammar och efterpoleringsdammar.

Strandmatta S5

Salttåliga växter för saltvatten och bräckt vatten passar till exempelvis prydnad eller erosionsskydd vid stränder med saltvatten.

Strandmatta S6

Vackert blommande arter som främjar biologisk mångfald och insekter, även för djupare vatten. Parkdammar, dagvattendammar, vattenrening, erosionsskydd.

Strandmatta M1

Den mindre modellen av strandmatta, likar Strandmatta S3 passar vid strandlinjen i park och prydnadsdammar.

Strandrulle R1

För prydnad eller erosionsskydd vid strandkanten till kanaler, dammar, sjöar mm. Den lämpar sig för

Strandrulle R2

För vattenrening eller erosionsskydd vid stor vågnåverkan. Den lämpar sig för

Förankringsfäste i trä

Strandmatta och strandrulle fästs i underlaget med förankringsfästen i trä

**Samla fröer, ta
sticklingar, fråga
om du får samla
in plantor, byt av
vännar, grannar
och bekanta**

Det finns en mängd växter som lämpar sig för de förhållanden du skapar. Jag ger bara några exempel för olika zoner annars är vi kvar här hela natten.

Det finns en mängd växter som lämpar sig för de förhållanden du skapar. Jag ger bara några exempel för olika zoner annars är vi kvar här hela natten.

Zonerna ska ses som en vägledning. En viktig tumregel är dock att aldrig plantera en växt djupare än det angivna djupet.

Det finns en mängd växter som lämpar sig för de förhållanden du skapar. Jag ger bara några exempel för olika zoner annars är vi kvar här hela natten.

Zonerna ska ses som en vägledning. En viktigt tumregel är dock att aldrig plantera en växt djupare än det angivna djupet.

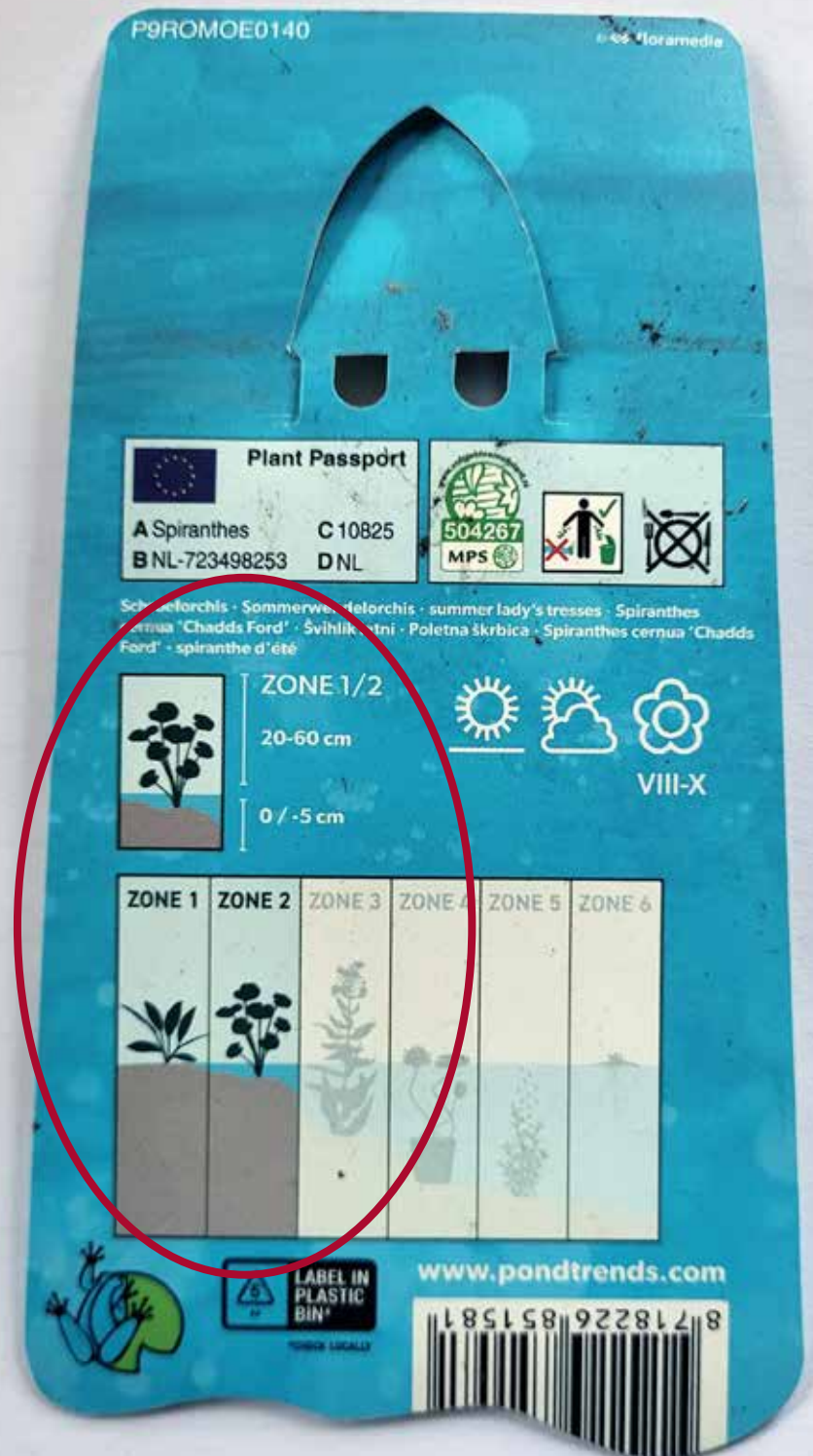
Det finns trädgårdssorter av väldigt många inhemska arter för dammens alla zoner.

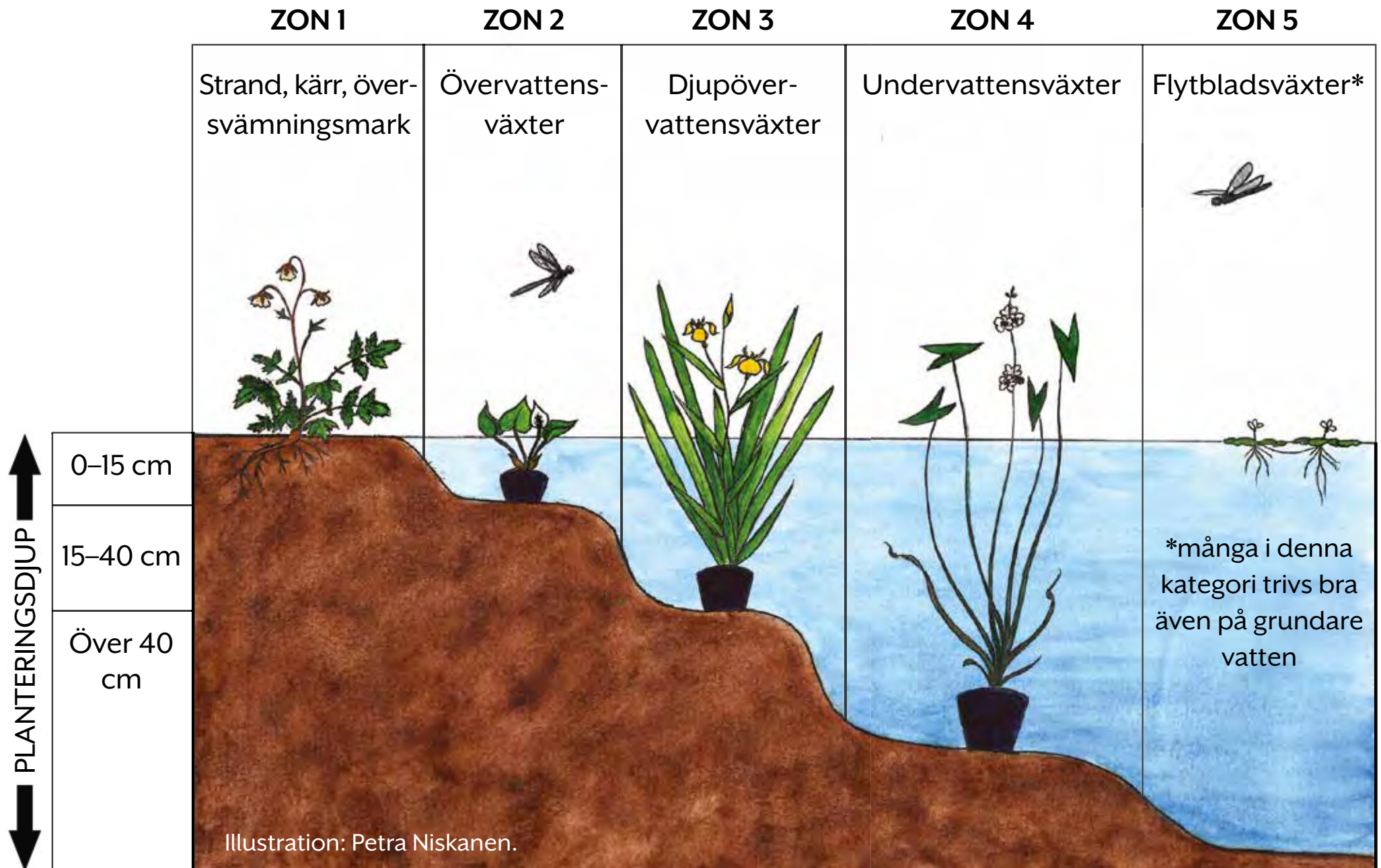
Skruvax

Spiranthes cernua 'Chadds Ford'

Generella zoner för dammplantering

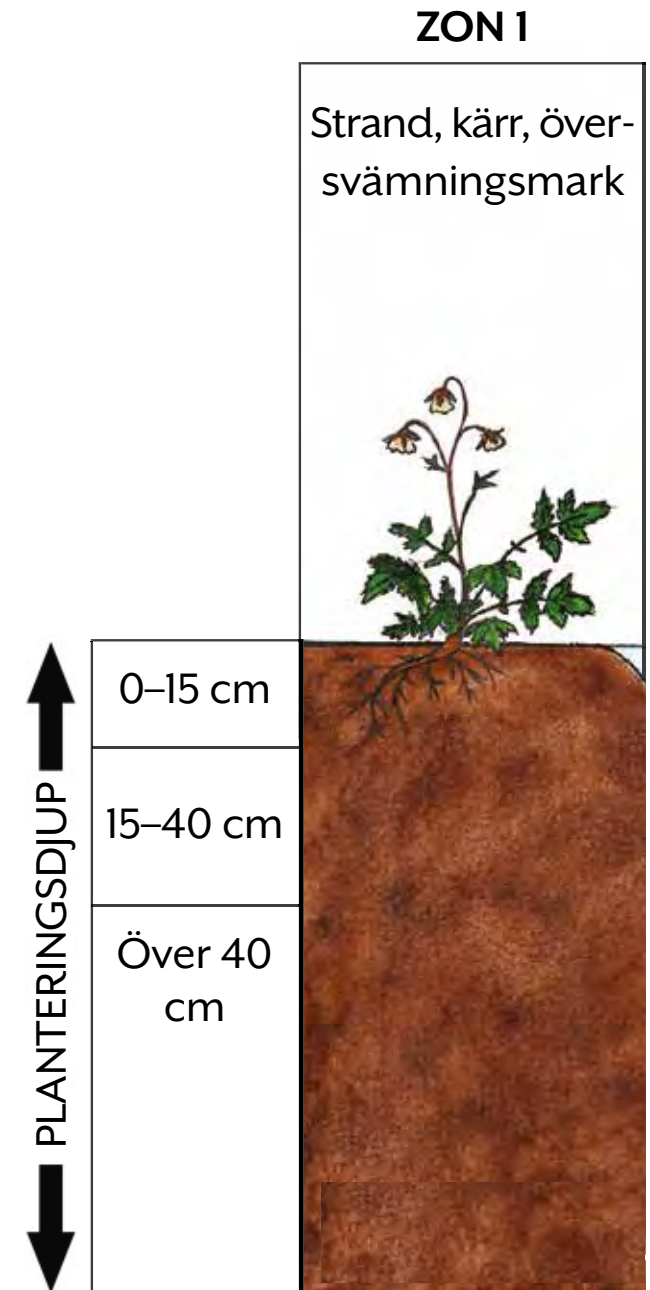

I zon 1 sätts lämpligen inhemska växter som

- kungsängslilja (*Fritillaria meleagris*)
- frossört (*Scutellaria galericulata*)
- hampflockel (*Eupatorium cannabinum*)
- humleblomster (*Geum rivale*)
- stor ormrot (*Polygonum viviparum*)
- smörbollar (*Trollius europaeus*)
- strandklo (*Lycopus europaeus*)
- gökblomster (*Lychnis flos-cuculi*)

Utländska alternativ utgörs exempelvis av

- funkior (*Hosta spp.*)
- lobelia (*Lobelia siphilitica*)
- gyckelblomster (*Erythranthe spp.*)
- stjärnhyacinter (*Camassia spp.*)
- hyacintviva (*Primula vialii*)
- skruvax (*Spiranthes spp.*)

Smörbollar (humleblomster i bakgrunden)

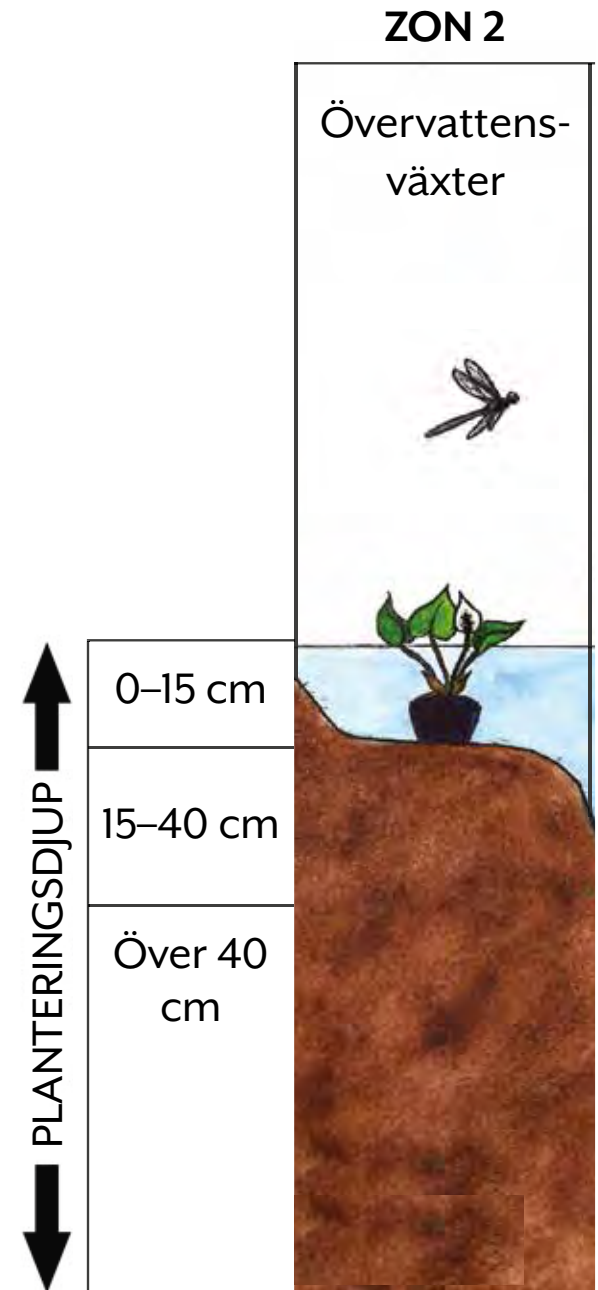

Hyacintviva

Till zon (1-)2 hör till exempel:

- olika förgätmigej (*Myosotis spp.*)
- olika veronikor (*Veronica spp.*)
- älggräs (*Filipendula ulmaria*)
- strandlysing (*Lysimachia vulgaris*)
- topplösa (*Lysimachia thyrsiflora*)
- missne (*Calla palustris*)
- olika bräsmor (*Cardamine spp.*)
- kabbleka (*Caltha palustris*)
- fackelblomster (*Lythrum salicaria*)
- vattenmynta (*Mentha aquatica*)
- skruvax (*Spiranthes spp.*)
- vinterlilja (*Schizostylis coccinea*)

Fackelblomster
"Blush"

Fackelblomster
"Robin"

Smalt fackelblomster

Kabbleka

Vinterlilja

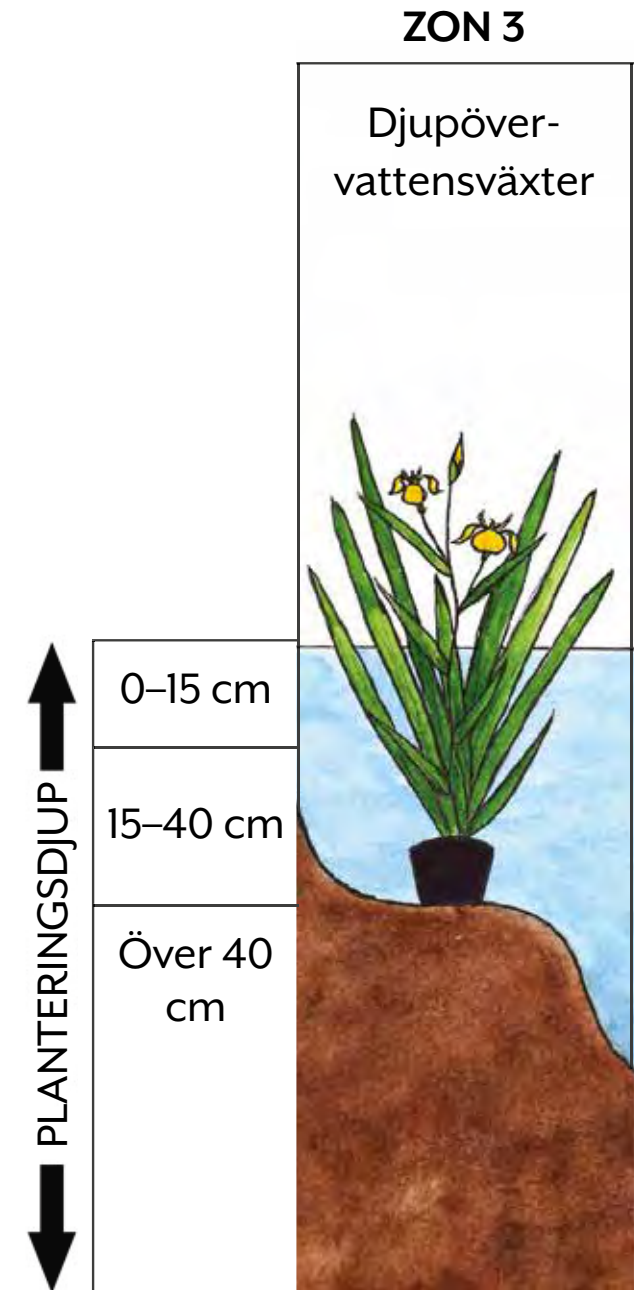
Till (2–)3 hör:

- vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*)
- sjöfräken (*Equisetum fluviatile*)
- svalting (*Alisma plantago-aquatica*)
- irisar som gul svärdslilja (*Iris pseudacorus*)
- blomvass (*Butomus umbellatus*)
- olika tåg (*Juncus spp.*)
- olika starrar (*Carex spp.*)

Flera tåg och starrar trivs även i zon 1.

I zon 3 kan man även sätta undervattensväxter som

- hästsvans (*Hippuris vulgaris*)
- vattenblink (*Hottonia palustris*)
- pilblad (*Sagittaria sagittifolia*)

Irisar

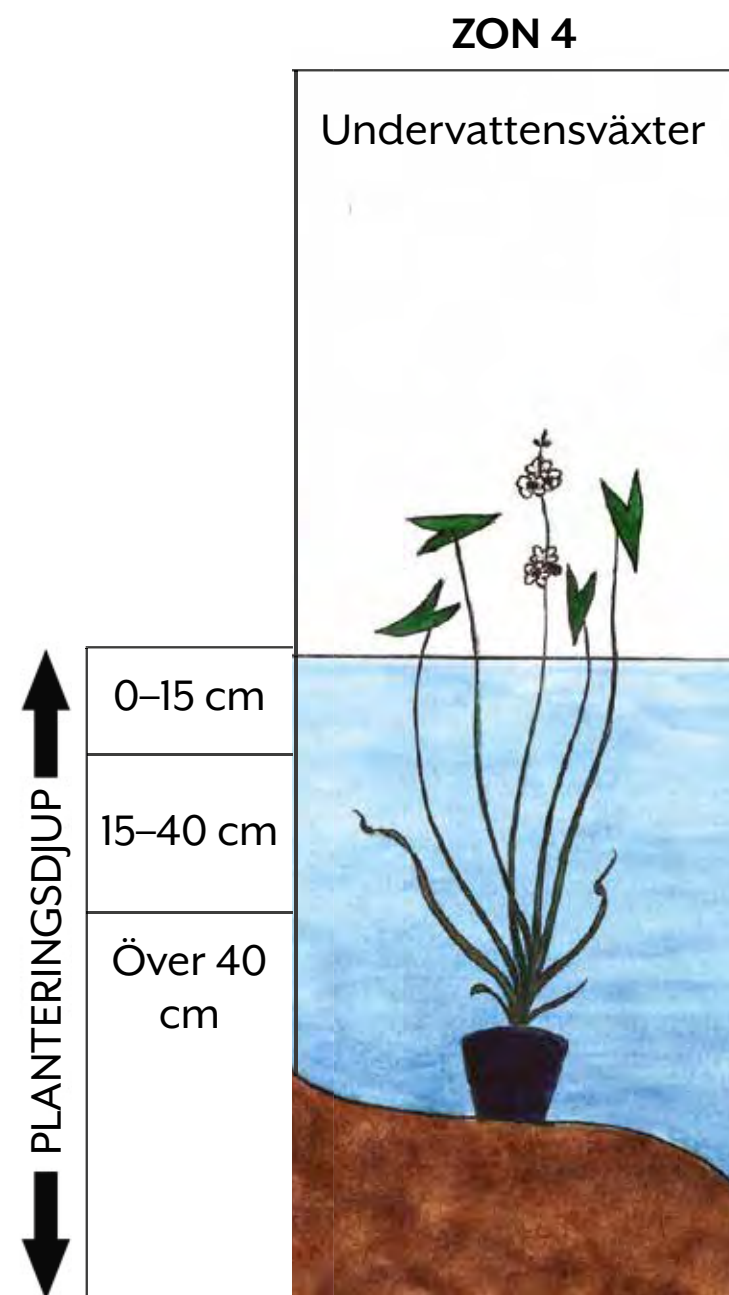

Vattenklöver

Exempel på undervattensväxter till zon (3-)4 som rekommenderas för trädgårdsdammar:

- pilblad (*Sagittaria sagittifolia*)
- axslinga (*Myriophyllum spicatum*)
- krusnate (*Potamogeton crispus*)
- borstnate (*Potamogeton pectinatus*)
- hornsärv (*Ceratophyllum demersum*)
- vattenblink (*Hottonia palustris*)
- vattenaloe (*Stratiotes aloides*)

Vattenaloe

Vattenblink

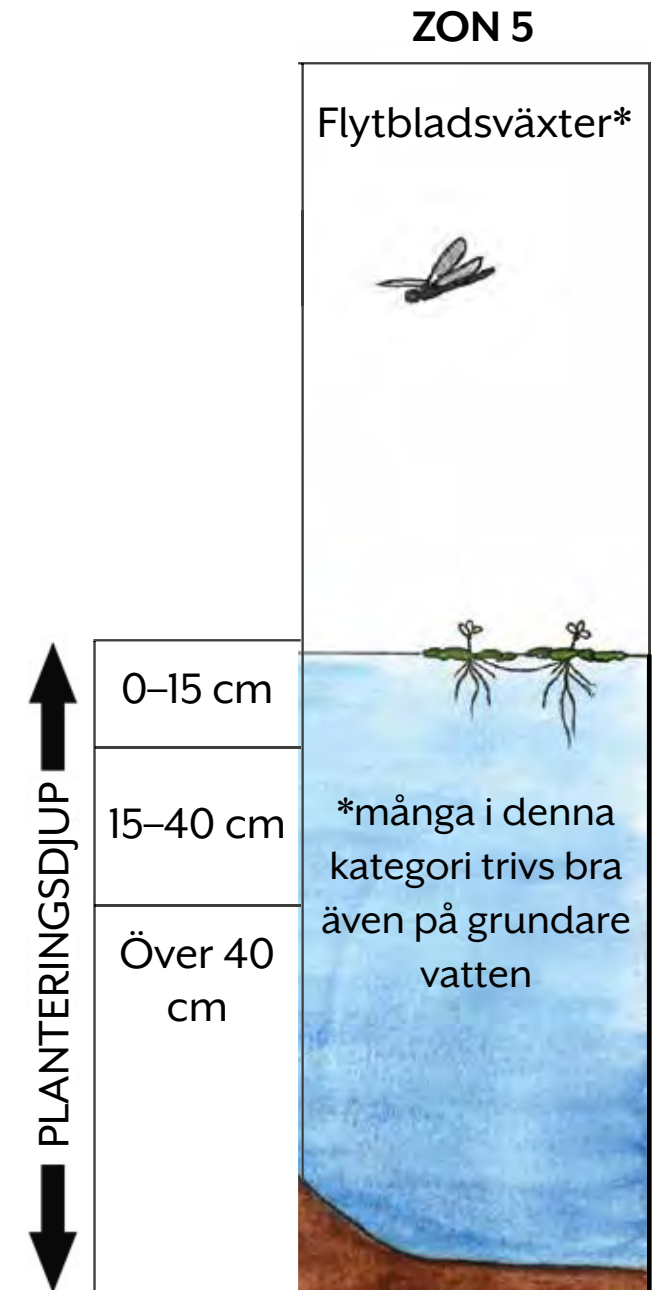
Zon 5(–6*) omfattar flytbladsväxter som:

- olika natar (*Potamogeton spp.*)
- vattenmöja (*Ranunculus aquatilis*)
- hjulmöja (*Ranunculus circinatus*)
- vattenpilört (*Polygonum amphibium*)
- dyblad (*Hydrocharis morsus-ranae*)

Vill man ha näckrosor som gul (*Nuphar lutea*) eller vit näckros (*Nymphaea alba*) är de mer lämpade för större dammar eller i djupa men mindre tråg.

Dvärgnäckrosor är mer lämpliga men de bör vinterförvaras.

*5 benämns ibland som för djupundervattensväxter, medan 6 är flytbladszonen.

Dvärgnäckros *Pygmaea Rubra* och dyblad

- **Introducera inte invasiva främmande växter.** Observera att olagliga arter kan finnas i handeln. Är du osäker eller vill veta mer så se havochvatten.se

- **Introducera inte invasiva främmande växter.** Observera att olagliga arter kan finnas i handeln. Är du osäker eller vill veta mer så se havochvatten.se
- **En del inhemska vattenväxter bör man också vara vara aktsam med, som bladvass (*Phragmites australis*) och kaveldun (*Typha spp.*).**

- **Introducera inte invasiva främmande växter.** Observera att olagliga arter kan finnas i handeln. Är du osäker eller vill veta mer så se havochvatten.se
- **En del inhemska vattenväxter bör man också vara vara aktsam med, som bladvass (*Phragmites australis*) och kaveldun (*Typha spp.*).**
- **Vissa växter kommer att vara mer framgångsrika än andra. Ta bort eller gallra bland de mer framgångsrika och försöka ge bästa möjliga förutsättningar för de misslyckade.**

Mina lärdomar

Mina lärdomar

- Inga mygg (eller knott för den delen)

Mina lärdomar

- Inga mygg (eller knott för den delen)
- För mycket löv

Mina lärdomar

- Inga mygg (eller knott för den delen)
- För mycket löv
- Vattenpump?

Mina lärdomar

- Inga mygg (eller knott för den delen)
- För mycket löv
- Vattenpump?
- För lite sol

Mina lärdomar

- Inga mygg (eller knott för den delen)
- För mycket löv
- Vattenpump?
- För lite sol
- För branta partier

Mina lärdomar

- Inga mygg (eller knott för den delen)
- För mycket löv
- Vattenpump?
- För lite sol
- För branta partier
- Bra med lä!

Mina lärdomar

- Inga mygg (eller knott för den delen)
- För mycket löv
- Vattenpump?
- För lite sol
- För branta partier
- Bra med lä!
- och inte minst...

Njut och förundras!

**Tack för mig
och lycka till!!**

